

Anh Cao Thanh Tùng với Chương trình “Đố vui để học”

Nguyễn Công Thành.

Ai là học sinh ở miền Nam trước 1975 lại không biết thầy Cao Thanh Tùng, vị giáo sư cao kều làm MC cho chương trình “Đố vui để học” rất sinh động, uyên bác, dí dỏm... trên Đài truyền hình Sài Gòn. Thầy Cao Thanh Tùng còn là một nghệ sĩ chơi đại hồ cầm trong dàn nhạc của Trường Quốc gia Âm nhạc và

một số nơi khác, thỉnh thoảng lại thấy biểu diễn trên Đài truyền hình Việt Nam. Sau 1975, anh Cao Thanh Tùng vẫn thường mang cây Violoncelle to đùng sau lưng, đạp xe đạp đi dạy nhạc hay đi biểu diễn ở đâu đó. Rồi anh cũng mê chụp ảnh. Nhà anh Cao Thanh Tùng ở trong một con hẻm lớn trên đường Bùi Thị Xuân, quận Tân Bình. Anh thường đạp xe đến Lab ảnh màu nhà tôi ở Lăng Cha Cả để tráng phim rửa ảnh. Hay la cà cùng tôi cà phê ở sạp bán máy ảnh của bà xã tôi ở Lê Công Kiều, quận 1. Anh Cao Thanh Tùng và gia đình tôi thân nhau từ đó.

Ngày này 2 năm trước, tôi nhận được tấm ảnh này và thông tin từ facebook của anh Võ Văn Điểm. Anh Điểm trước đây làm ở báo Tuổi Trẻ, sau này định cư ở Hoa Kỳ - nhà giáo, nhà báo, nhạc sĩ Cao Thanh Tùng (ngồi thứ hai bên phải) mất ngày 16-5-2020 tại Westminster, California.

Còn dưới đây bài viết rất đầy đủ về Chương trình “Đố vui để học” của anh Phạm Công Luân đăng trong bọ “Sài Gòn - Chuyện đời của phố” xin được nhắc lại:

Nhạc sĩ Cao Thanh Tùng và dịch giả Hoàng Biên

Giữa thập niên 1960, trên Đài truyền hình Sài Gòn có chương trình “Đố vui để học” được học sinh đô thị xem nhiều và rất say mê. Đến giờ, nhiều người ở lứa tuổi trên dưới 60 vẫn hào hứng khi được nghe nhắc lại chương trình này.

Chương trình này bắt đầu phát năm 1966, do Trung tâm Học Liệu thuộc Bộ Giáo dục (miền Nam) thực hiện. Những người tham gia điều hành chương trình là: các thầy cô dạy trung học như ***Đinh Ngọc Mô*** (dạy Pháp văn, có biệt tài về kịch nghệ), ***Lê Thanh Hoàng Dân*** (Phó giám đốc Trường Quốc gia Sư phạm), ***Cao Thanh Tùng*** (dạy Việt văn), ***Huỳnh Kim Quế*** (đã qua một khóa huấn luyện về vô tuyến truyền hình tại Đài Loan) và các ông bà Nguyễn Văn Đồng, Huỳnh Độ, Nguyễn Tú Anh, Đặng Ngọc Hương, Dương Thủy Ngân. Chương trình được mô phỏng tiết mục truyền hình của Mỹ ***Quiz Show*** và tiết mục ***Quitte ou double*** của Pháp, vừa có tính giải trí, vừa có tính giáo dục, tạo tinh thần thi đua học tập của học sinh, tập cho các em bình tĩnh, phản ứng nhanh, ăn nói mạnh dạn và lưu loát trước công chúng, khuyến khích các em ưu tú, tạo tinh thần học hỏi cho học sinh nói chung.

Ở giải cá nhân, học sinh nam hay nữ các lứa tuổi từ trung học trở xuống đều có thể ghi tên dự thi, có chứng minh bằng thẻ học sinh hay căn cước. Ban tổ chức ưu tiên cho học sinh các tỉnh xa, nhất là khi thí sinh được ban giám hiệu trường tiến cử đi thi. Mỗi thí sinh sẽ trả lời 9 câu hỏi từ dễ đến khó, thời gian cho mỗi câu là 30 giây. Tiền thưởng tăng từ thấp đến cao, từ câu đầu đến câu cuối, bắt đầu từ 5 đồng, sau đó gấp đôi ở câu sau cho đến khi **trả lời cả 9 câu là 1.280 đồng**.

Phần thi đồng đội là cuộc thi giữa hai trường khác nhau, cùng trình độ. Ví dụ đội của Trường cộng đồng Phú Vinh ở Vĩnh Bình (nay là Trà Vinh) với Trường cộng đồng Đồ Chiểu ở Gia Định. Mỗi đội gồm 3 thí sinh, có đội trưởng chịu trách nhiệm giới thiệu các bạn trong đội mình. Câu đố trong cuộc thi có 20 câu, mỗi câu 5 điểm nếu đáp trúng. Đáp được nửa câu hay một phần thì số điểm sẽ được ban giám khảo định. Câu hỏi vừa được đưa ra, đội nào bấm chuông trước được trả lời nhưng nếu sai, đội sau sẽ được trả lời. Nếu các thí sinh hai bên đều đáp chỉ gần đúng câu hỏi, ban giám khảo sẽ quyết định số điểm. Sau 20 câu, cộng điểm để xem ai

thắng. Người chiến thắng được **thưởng 13.000 đồng** tính chung tiền mặt và tặng phẩm. Nhưng đội thua cũng được tặng 2.000 đồng.

Có mấy chi tiết về chương trình mà học sinh lúc đó rất thích là: Các giám khảo khi giải thích câu hỏi hay thí sinh trình bày câu trả lời thì dùng bút lông viết lên bảng giấy to, hết giấy sẽ xé trang đó để viết tiếp ở trang sau. Lúc đó trường học toàn dùng phấn viết trên bảng. Nhìn chương trình, thấy giấy khổ lớn rất đắt tiền mà viết lên, xé liên tục nên mọi người xuýt xoa tiếc của. Đã vậy, bút lông lúc đó cũng được xem là loại tối tân! Đầu dễ mua và xài sang như kiểu Mỹ!

Khi công bố giải thưởng, đám học trò mê sách thèm lắm. Có tên nhà hảo tâm được xướng lên thưởng xuyên, là Giáo sư **Lê Thanh Hoàng Dân**, thì hầu như chương trình nào cũng có tặng sách. Trong số phần thưởng có nhãn hiệu trà Đỗ Hữu. Đây là hình thức "xã hội hóa giáo dục", được khéo léo lồng ghép với quảng cáo thương hiệu, cũng là nét đẹp và dấu ấn khó phai của truyền hình giáo dục ngày trước.

Giọng điều khiển chương trình của **Giáo sư Cao Thanh Tùng**, một vị thầy đeo kính trắng có chiếc cằm vuông, rất được ưa thích vì thầy dẫn chương trình rất sinh động.

Tính từ khi phát chương trình đầu tháng 7.1966 đến đầu năm 1969, Đố vui để học phát được 79 chương trình cá nhân và 29 chương trình đồng đội, mỗi tuần một chương trình. Có khoảng 1.000 thí sinh dự thi, phần lớn là học sinh tiểu học. Cứ 100 thí sinh thì có 10 thí sinh đáp trúng tất cả 9 câu hỏi.

Hồi ức về Nhà giáo, Nhạc sĩ Cao Thanh Tùng

Lê Học Lãnh Vân

Những dòng này được viết khi **anh từ già cõi đời trên đất Mỹ**, gia đình đang tiễn biệt. Anh Cao Thanh Tùng ra đi, tôi mất một cả quãng đời thân thiết, mỗi lần nhớ lại nghe rất nhiều rung động!

Nhạc sĩ Cao Thanh Tùng và dịch giả Hoàng Biên

Ngày đó, sau giờ đá banh tại sân vận động Lam Sơn của trường Petrus Ký, tụi học sinh tôi lên ra cổng sau trường. Mấy đứa sành sỏi kêu cà phê, có đứa còn gắn điều thuốc lên môi ngó thiệt tức cười, mấy đứa lơ ngơ như tôi đứng ngó mông ra đường Trần Bình Trọng.

Chiếc xe taxi vàng xanh ghé lại, một người đàn ông cao ráo, tóc bông bênh bước ra. Ông cởi áo veste vắt tay, rảo bước vô Trung Tâm Học Liệu, không quên tặng tôi một cái vẫy tay với nụ cười thân mật. Lũ bạn trâm trỏ, **mày quen ông Cao Thanh Tùng!** Thằng tôi lằng lằng nở mũi!

Chính là ông Cao Thanh Tùng, một nhà giáo nổi tiếng vì dẫn **chương trình Đố Vui Để Học**, một chương trình khuyến học rất hữu hiệu trên truyền hình giữa thời đất nước tôi bời bom đạn. Sự xuất hiện đều đặn mỗi chiều chủ nhật hàng tuần của khuôn mặt điển trai, giọng nói ấm áp, nụ cười rạng rỡ khiến ông nổi tiếng còn hơn cả vị trí Giám đốc Trung Tâm Học Liệu của ông. Ngoài ra, hàng tuần, mỗi chiều thứ năm gia đình chúng tôi quây quần trước truyền hình thưởng thức **chương trình nhạc Tiếng Tơ Đồng** của **nhạc sĩ Hoàng Trọng**, trong đó nhạc sĩ Cao Thanh Tùng dáng dấp thanh thoát tươi vui kéo chiếc violoncello mà dù trên truyền hình vẫn thấy sáng bóng... Thật là một hình mẫu trên cả tuyệt vời cho thằng học sinh lớp chín.

Ngoài các hoạt động và vị trí bên ngoài xã hội, anh Tùng là bạn thân gia đình, học sau chị Sáu tôi mấy năm, và chị Phượng, phu nhân anh là đồng nghiệp cùng dạy trường Gia Long với chị Sáu tôi. Chị Phượng cũng là bạn học của người chị thứ Bảy. Sau năm 1980, anh chị gởi con học lớp luyện thi của tôi, càng thắt chặt tình thân. Anh gọi tôi bằng em, vài khi nói chuyện thân tình thì gọi mày. Trong giai đoạn này, gia đình tôi rất khó khăn, không chỉ vì thiếu tiền bạc. Anh chị đã sát cánh giúp đỡ!

Có lần ngồi nhắc thời Đố Vui Để Học. Chương trình Đố Vui Để Học có chín câu hỏi cho mỗi học sinh dự thi. Ai trả lời đúng hết chín câu được phần thưởng, so với thời giá đồng tiền có thể nói là hậu hĩnh. Cuối mỗi tháng có giải đặc biệt của tháng. Cuối năm giải đặc biệt của năm. Có học sinh trả lời chín câu, có bạn trả lời được vài câu, có bạn mới câu đầu đã hỏng, đứng im đó rồi đi xuống!

Anh Tùng nói mấy đứa giỏi anh nhớ, mà mấy đứa trả lời không được anh thương. Thương nhất mấy đứa không trả lời được câu nào, đứng đực mặt rồi ngo ngác đi xuống! Anh dặn em nghe, làm thầy giáo phải biết thương mấy đứa học dở.

- Nghe nói em dạy học khó tính phải không? Em phải biết, đứa giỏi không cần mình dạy nó cũng giỏi, nó cũng tự đặt câu hỏi với mình. Dạy là dạy mấy đứa dở, mấy đứa làm biếng kia. Nhiều khi tụi nó làm biếng vì tụi nó dở, học không hiểu mới chán học. Mà tụi nó dở, tụi nó không hiểu là bởi tụi nó có điểm gì đó chưa khai thông được. Ông thầy giỏi là người biết khai thông nút bí, biết điểm nhấn học trò! Em mà phá ngu đứa nào, nó căm ớn em tới già. Em nhớ nghe, nhiệm vụ mình là lôi mấy đứa dở thành giỏi!

Gần gũi nhau hơn, mới biết anh Tùng rất hiền lành. Anh tự nhận là người đàn ông ngoan trong gia đình. Nhìn anh Tùng, chị Phượng và hai cô con gái nói chuyện, đùa giỡn nhau thấy gia đình phóng khoáng trong ngập tràn hạnh phúc, rất đáng ước mơ!

Nói về hạnh phúc gia đình, có lần anh dặn:

- Như em thì chán lắm. Nghiêm nghị quá chán lắm. Đàn ông phải hào hoa. Phải biết nói chuyện, đùa giỡn cho phụ nữ vui. Không vậy thì về nhà làm sao biết làm cho phụ nữ trong nhà vui?
- Mà làm cho phụ nữ ngoài nhà vui rồi phụ nữ trong nhà không vui thì sao anh? Tôi thắc mắc hỏi lại.
- Trách nhiệm đàn ông là phải làm phụ nữ trong nhà tin mình! Không làm được vậy thì đừng cưới vợ!
- Mỗi lần em ráng cư xử hào hoa, coi em như thằng hề...
- Hào hoa phải là phong cách tự nhiên, ráng là hề rồi. Cái đó thì mỗi người tự học, tự rèn. Em làm gì hỏng được, miễn em đập bể cái vỏ cứng bên ngoài! Bỏ mấy chuyện hỏng quan trọng đi!

Trước khi tôi đi Pháp, anh chị tổ chức một buổi hòa nhạc gia đình cho vài bạn thân. Anh dẫn dắt cả dàn nhạc gia đình. Tiếng violon réo rắt, violoncello ngọt ngào, tiếng piano tạo nền âm thanh từng bừng rộn rã. Gian nhà trong con hẻm đường Bùi Thị Xuân (Tân Bình), vào thời buổi đất nước đang quá nghèo, với tôi, trở thành ốc đảo âm thanh trong sóng nhạc vỗ bờ rạt rào cảm xúc...

*Khi chìm khi nổi sóng đàn dăng
Mười ngón bay bay khúc tuyệt trần
Chim gọi chồi non rung khóm lá
Nước tuôn ngoài biếc động niềm xuân...*

Trong khi chị Phượng rất tháo vát sắp xếp việc gia đình, anh Tùng sống nhẹ nhàng, nghệ sĩ. Cuối năm 1974, anh đã tiệm cận vị trí đồng lý, thứ trưởng, và tôi nghĩ rằng anh có thể tiến xa hơn. Thứ trưởng Nguyễn Thanh Liêm, một người có uy tín trong ngành giáo dục, quý trọng tài năng, đức độ của anh. Nơi anh, tôi thấy có cả hai tâm thế xuất và xử. Nơi anh, tính nghệ sĩ và tính giáo dục hòa quyện vào nhau. Nơi anh tính phóng khoáng và tính nghiêm cần cùng hiện diện. Nơi anh, tài ba gói trong lòng khiêm tốn giản dị. Nơi anh, tình và lý song đôi...

Thập niên 1980 nước Pháp có Bộ trưởng Bộ Văn hóa Jack Lang, người quyết định tổ chức Ngày Lễ Âm Nhạc (Fête de la Musique) vào ngày Hạ chí cho nước Pháp. Lễ hội này sau đó lan ra nhiều nước khác. Không hiểu sao, nhìn ông Jack Lang tôi lại nhớ tới anh Cao Thanh Tùng! Năm 1975 anh đang giữa tam thập, lứa tuổi bắt đầu tăng tốc thoát khỏi trọng trường của những ràng buộc vụn vặt để bay nhanh vào vùng đồng qui kiến thức. Tiếc thay, vào giai đoạn có thể phụng sự rất hữu ích cho xã hội, anh đành yên đời ẩn dật, sống và vui với ngón đàn, với những người bạn bên lề đường nhìn thế sự. Khoảng thời gian này, đôi lần tôi được tham gia và học hỏi kinh nghiệm sống từ một người anh.

Những dòng này được viết khi anh từ già cõi đời trên đất Mỹ, gia đình đang tiễn biệt. Anh Cao Thanh Tùng ra đi, tôi mất một cả quãng đời thân thiết, mỗi lần nhớ lại nghe rất nhiều rung động!

*Thả trên mặt nước niềm rung cảm
Gởi tiếng đàn xưa mấy tiếng lòng...*

Lê Học Lãnh Vân
